

Odlišné stanovisko sudcu Lajosa Mészárosa
k uzneseniu pléna Ústavného súdu Slovenskej republiky
vo veci sp. zn. PL. ÚS 1/2016

1. V prvej (PL. ÚS 6/2013) aj v druhej obnove konania bránili azda rozumnému otvoreníu veci jednoznačné právne normy. V prvom prípade čl. 133 ústavy, a v druhom § 75 ods. 5 zákona o ústavnom súde (PL. ÚS 1/2016). Stáva sa, že v (procesnom) práve možno v podstate rovnakú právnu situáciu vyjadriť rôznym spôsobom. Podľa môjho názoru v predmetnej veci ústavný súd odmietnutím pre *res iudicata* v podstate, len v inom šate, konštatoval, že návrh bol podaný oneskorene, a to oneskorene nie v zmysle chyby navrhovateľa, ale v zmysle účinkov novej právnej úpravy. Moje uvažovanie si dovoľím vysvetliť v predkladanej konkurencii.

2. Ako je v uznesení zdôraznené, podstatou návrhu na obnovu konania bolo opäť rozhodnúť o zaujatosti sudcov, ktorí rozhodovali o disciplinárnom previnení navrhovateľa, čo však v konaní o povolení obnovy vyžaduje zrušenie tak odsudzujúceho uznesenia, ako aj uznesenia o nevyhlúčení siedmich sudcov. Procesná teória a právna úprava vyžadujú najprv zrušenie právoplatného rozhodnutia, aby sa rozviazala bariéra *res iudicata* pred novým prerokovaním veci (*iudicium rescidens*).

2.1 Navrhovateľ bol účastníkom konania pred ústavným súdom, v jeho prospech rozhodol orgán medzinárodnej organizácie a navrhovateľ riadne označil vnútroštátne aj medzinárodné rozhodnutie. Tieto zákonné podmienky teda riadne splnil.

2.2 Navrhovateľova vec je osobitá tým, že už sa raz pokúšal o obnovu konania, s tým, že medzičasom sa zmenila ústavná úprava, ktorá bránila pôvodnej obnove. Obnova konania pred ústavným súdom nasleduje civilnú obnovu konania v tom, že je na rozdiel od konania trestného časovo obmedzená.

2.3 Vzhľadom na uvedenú osobitosť predmetnej veci bolo podľa môjho názoru možné uvažovať v rovine, že navrhovateľ zmeškal lehotu šiestich mesiacov odo dňa, keď sa rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva (orgánu medzinárodnej organizácie; ďalej len „ESLP“) stalo konečným, a to bez ohľadu na to, či by sa počítala od účinnosti novely ústavy alebo zákona č. 353/2014 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „novela zákona o ústavnom súde“).

2.4 Môj názor o oneskorenosti podaného návrhu navrhovateľa vychádza z týchto troch premís:

(i) legislatívna technika – text, prameň a norma

3. Navrhovateľ sa domnieval, že kritérium „*od toho času, keď návrh na obnovu konania pred Ústavným súdom mohol byť uplatnený*“ je aplikovateľné na predmetnú vec, a tým časom je účinnosť novely zákona o ústavnom súde. Text tomu môže na prvý pohľad nasvedčovať, avšak nemožno s tým súhlasiť, pretože táto norma nie je prechodným ustanovením, ktoré by umožňovalo obnovu veci všetkým sťažovateľom úspešným pred ESLP v čase spred účinnosti novely ústavy, resp. zákona o ústavnom súde.

3.1 Ak by mal zákonodarca v úmysle vzťahnúť možnosť obnovy konania pred ústavným súdom aj na prípady právoplatne skončené pred nadobudnutím účinnosti novely zákona o ústavnom súde a novely ústavy (t. j. na prípady skončené dorúčením rozhodnutia napr. ESLP o porušení práv sťažovateľa ústavným súdom pred účinnosťou novely zákona o ústavnom súde), urobil by tak výslovne prechodným ustanovením. Uvedené by znelo napríklad takto: „*Tento zákon sa vzťahuje aj na prípady právoplatne skončené dorúčením rozhodnutia ESLP aj pred nadobudnutím účinnosti tohto zákona. Lehota upravená v § 75 ods. 5 začína v takomto prípade plynúť dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona.*“ Novela zákona o ústavnom súde však žiadne obdobné prechodné ustanovenie neupravuje a právna norma „*keď návrh... mohol byť uplatnený*“, ktorá je súčasťou štvrtej časti zákona nazvanej „PRESKÚMANIE ROZHODNUTIA ÚSTAVNÉHO SÚDU“, má iný účel.

3.2 V rámci ústavného poriadku navyše platí princíp, že právna norma platí v zásade do budúcnosti a nie do minulosti, a ak má nová právna norma uchopiť právoplatne uzavreté rozhodnutia, je to potrebné upraviť výslovne výslovne.

3.3 Klausula „od toho času, keď návrh na obnovu konania... mohol byť uplatnený“ je prevzatá z tradície československého civilného procesu, kde má pevne stanovené miesto (§ 230 ods. 2 OSP; § 403 ods. 1 nového CSP; § 200 ods. 2 „stredného“ OSP; § 530 bod 7 čr). Jej zmyslom je umožniť v režime klasickej skutkovej obnovy, aby sa rozlišovala situácia, keď účastník vôbec nemal vedomosť o relevantnej skutočnosti, a situácia, keď niečo tvrdil, ale takýto dôkaz sa nemohol vykonať [porov. Javůrková, N. Komentář k § 228 OSŘ: *«Podle písm. a) jsou důvodem obnovy nové skutečnosti, rozhodnutí nebo důkazy, jestliže je účastník nemohl bez své viny v původním řízení použít, a to za předpokladu, že jsou způsobilé přivodit pro něho příznivější rozhodnutí. „Novost“ je třeba hodnotit z hlediska ustanovení § 154 odst. 1, dle něhož je rozhodující stav v době vyhlášení rozsudku. To znamená, že tyto skutečnosti musely existovat ke dni vyhlášení rozsudku nebo vydání rozhodnutí, avšak účastník je nemohl bez své viny uplatnit v původním řízení. (...) Zákonná úprava pod písm. b) předvídá situaci, kdy účastník v původním řízení potřebné skutečnosti tvrdil, důkazy k nim označil, avšak tyto v původním řízení nemohly být provedeny (například nezvěstný svědek). Jestliže taková překážka odpadne a současně je splněna podmínka, že provedení takového důkazu může pro účastníka přivodit příznivější rozhodnutí, je tento důvod obnovy splněn.»*; In: Občanský soudní řád. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2009]. Každopádne táto klauzula aj v kontexte nie skutkovej, ale svojím spôsobom právnej obnovy ťažko môže znamenať nejaký zvláštny typ prechodného ustanovenia.

3.4 Skutočnosť, že zákonodarca klauzulu prevzal, neznamena, že možno do nej vkladať význam, ktorý je ďaleko za textom a ustáleným významom. Nič podobné nevyplýva ani zo stručnej dôvodovej správy k novele zákona o ústavnom súde, pretože išlo o pozmeňovací návrh výboru, ani z rozpravy v pléne Národnej rady Slovenskej republiky či vo výboroch.

(ii) právna a skutková obnova

4. Novela zákona o ústavnom súde nesmeruje na normatívny právny akt – na samotnú novelu, ale na externú skutočnosť týkajúcu sa medzinárodného rozhodnutia (porov. bod 18 uznesenia). V rámci inštitútu obnovy konania nie je podľa môjho názoru možné, aby právna norma odkazovala sama na seba ako na skutočnosť odôvodňujúcu obnovu konania [aj keď v úplne iných súvislostiach, právo môže brať za súčasť okolností aj právnu úpravu (R 73/2015)]. Inak povedané, obnova konania sa viaže na externé skutočnosti (skutkové alebo právne), a nie na samotný vznik oprávnenia podať návrh na obnovu konania zavedený novelou právneho predpisu či novým právnym predpisom. Pripustením výkladu navrhovaného navrhovateľom by išlo o zvláštny hybrid právnej obnovy (rozhodnutie ESLP) a takpovediac „legislatívnej“ obnovy (vznik inštitútu obnovy konania), na čo nie je ani v rámci právnej teórie (nie to ešte legislatívnej praxe) možné dohľadať relevantný príklad alebo ustálenú prax.

(iii) neobsolétnosť právnych noriem

5. Ak by sme prijali navrhovateľov výklad právnej normy „*keď návrh na obnovu konania pred ústavným súdom mohol byť uplatnený*“, stala by sa táto právna norma od 1. 7. 2015 obsolétou. Ak by sa hypotéza právnej normy „*keď návrh mohol byť uplatnený*“ mala vykladať tak, že táto odkazuje na nadobudnutie účinnosti novely zákona o ústavnom súde, ktorá zaviedla obnovu konania, potom by do budúca nebolo možné túto normu aplikovať napr. na prípad navrhovateľa, ktorý v čase doručenia rozhodnutia ESLP o porušení jeho práv ústavným súdom nemal procesnú spôsobilosť a jej nadobudnutie nastalo až po uplynutí šiestich mesiacov [dovolím si na tomto mieste ilustratívny a čisto hypotetický príklad: Maloletý sťažovateľ „S“ bez zákonných zástupcov bol úspešný v konaní pred ESLP, rozhodnutie ESLP mu bolo doručené, avšak v čase doručenia nemal maloletý právoplatne ustanoveného opatrovníka (§ 192 Občianskeho súdneho poriadku v spojení s § 57 ods. 4 Zákona o rodine). Právoplatné ustanovenie opatrovníka nastalo až po uplynutí desiatich mesiacov od doručenia rozhodnutia ESLP, teda až prostredníctvom opatrovníka mohol maloletý podať na ústavnom súde návrh na obnovu konania. Keby sme

prijali výklad, ktorý navrhuje navrhovateľ, musel by byť návrh na obnovu konania maloletého odmietnutý pre oneskorenosť.]. Zákonodarca sa tu zároveň napríklad poistuje, aby navrhovateľ mal určite vedomosť o rozhodnutí, pretože nemá pod kontrolou doručovanie medzinárodných rozhodnutí.

5.1 Zákonodarca mal podľa mojej mienky v úmysle právnou normou „*keď návrh... mohol byť uplatnený*“ upraviť prípady do budúcnosti a všeobecne (t. j. na prípady skončené dorúčením rozhodnutia napr. ESLP o porušení práv sťažovateľa ústavným súdom po účinnosti novely zákona o ústavnom súde), nie na niekoľko prípadov v rozmedzí pol roka (od 1. 1. 2015 do 30. 6. 2015), t. j. nemožno predpokladať, že zákonodarca mal v úmysle prijať „obsoletnu“ právnou normu či právnou normu, ktorá sa vzťahuje na promile prípadov, resp. jeden prípad, a obmedziť praktickú účinnosť normy na pol roka. Inak povedané, takto závažný zámer by musel zákonodarca vyjadriť jasnejšie a explicitnejšie.

5.2 Možno uzavrieť, aj keď je to zreteľnejšie až na druhý pohľad, že zákonodarca vyvážil ústavnú hodnotu stability rozhodnutí na jednej strane a otvorenosti štrasburskému právu na strane druhej takým spôsobom, ktorý nedovoľuje otvoriť prípad rozhodnutý štrasburským súdom s *konečnosťou* nadobudnutou 20. februára 2013.

V Košiciach 19. januára 2016